

tar», 3.º «apagar», 4.º «luna», 5.º «mes», 6.º «difícil», 7.º «tranquilo», «blando». No seria inversemblant una combinació del sufix *-dun* 'que té' amb un compost *biotzil* 'cor mort', 'cor apagat', 'poc coratge'.

Després de revisar les dues vies etimològiques suara exposades, la cèltica i la ibero-basca, indiquem ja quina considerem més encertada. No es pot descartar l'origen cèltic de Besalú, acceptat per la comunitat científica. Nogensmenys, creiem que els arguments en favor d'un entroncament ibero-basc són més poderosos que els que relacionen el nostre topònim amb un estrat indoeuropeu. Queda per a futures investigacions confirmar o desmentir la nova proposta. X. T.

Després de llegir aquest article, Coromines va escriure al marge unes observacions que creiem adient reproduir aquí:

«Jo posaria de relleu:

1r. que encara ningú ha trobat (ni proposat) cap explicació cèltica de l'element BISUL- o BISAL, mentre que n'hi ha d'evidents i segures de *Salardú*, *Verdú*, *Lugdunum*, *Eburodunum*, *Noviodunum*, *Aredunum*, *Melodunum* etc.

2n. que és lògic en la nostra argumentació toponomàstica atorgar primàcia als fets de toponímia catalana; *Biosca* és bastant prop de *Boldú*, i a mig camí de *Besalú*, i dóna suport ferm a la interpretació *Bí(o)s-ildun*.

3r. L'explicació de conjunt més simple és *bios-il-dun* 'el qui té la ciutat coral', 'el lloc que fa la ciutat-cor, la ciutat principal'. Preferible a suposar 'cor negre', sentit inaplicable als llocs de Besalú i Boldú.

En produir-se la romanització per obra de legionaris, més familiars amb l'ambient fortament cèltic de les dues Gàl·lies (Trans- i Cis-alpina) aquests ho pogueren romanitzar donant-li una aparença cèltica.

Així és com *Biosildun* va ser romanitzat en *Bisildunum*/*Bisoldunum* sigui ometent la *o* en hiatus, sigui transladant-la a la síl·laba següent: totes dues variants documentades quasi per igual i de la mateixa data: *Bisildunensis* a. 844.

¹ Una obra tan divulgada com la *Historia de la lengua española* de Rafael Lapesa diu: «Otros nombres célticos que contienen en vez de BRIGA su sinónimo DUNUM, se encuentran todos en el Pirineo central y oriental: *Navardún* (Zaragoza), *Berdún* (Huesca), *Verdú* y *Salardú* (Lérida), BISULDUNUM > *Besalú* (Gerona)» (1.8). L'obra de Martín Sevilla, *Toponimia de origen indoeuropeo prelatino en Asturias* (30.1), repeteix aquesta llista de topònims, afegint-hi l'asturià *Valduno*. — ² Cf. Holder, *Alt-celtischer Sprachschatz*, pp. 1375-1378. — ³ Cita Holder a la p. 1375 els passatges «δοῦνον δὲ τόπον ἐξέχοντα» (*Pseudo-Plutarch. de fluviis*, 6 GGM 2, p. 644), «dunum enim montem» (*De nominibus Gallicis*, 1), «Gallica lingua montem vocari dunum, studiosis non est incognitum» (*Sigeberti vita Deoderici c. 17* MGSS 6, 477). — ⁴ Cf. Pokorny, *IEW*, 263: irl. arcaic *doῦnon*, lat. *dūnum*, irl. ant. *s-St. dūn* (= lat. *fūnus*, s.S. 260), Burg' (*Hügel), acymr. *din* (ncymr. ⁶⁰

dinas) ds.; irl. ant. *dú(a)ë*, arch. *dōë*, Wall' (**dbō-γiō-*); irl. ant. *dumae* m., Hügel». — ⁵ Cf. Pokorny, *IEW*, 263: «ags. *dūn* m.f., Höhe, Berg' engl. *down*, Sandhügel, Düne', mnl. *dūne*, mnd. *dūne*, daraus nhd. *Düne*; vgl. zur Bedeutung klr. *vý-dma*, Düne». — ⁶ Cf. Mitxelena, *Fonética*, 1.3, p. 50 i Siles, *Léxico*, 473, p. 130. — ⁷ Mitxelena, *Fonética*: «El sufijo *-din*, al igual que *-dun* 'haft, -ful', de *duen* 'que lo tiene' (v. supra, p. 412), no es otra cosa que una forma verbal nominalizada» (p. 475). «El vizc. *ibillaun* 'andariago' tiene una variante algo más difundida, *ibillaun*, según Azkue: supra, 21.5, nota 10. Aquí como se señaló en *Fo. Li. Va* II (1970), 85, nota 38, siguiendo una indicación de A. Zatarain, estamos probablemente ante *-te*, nombre verbal, más *-dun*, de *duen* 'que lo ha' (cf. supra, 21.5, b), es decir, ante una forma verbal relativa» (p. 506). — ⁸ Podeu veure un exemple de l'ús d'aquesta forma en la traducció del *Fill pròdig* comentada per Schuchardt: «Eta hark erran ziezón, hire anaye ethorri izan duk, eta hil ukhan dik hire aitak aretze gizembat, zeren osorik hura rezebitu duen» (H. Schuchardt, *Primitiae linguae vasconum*, p. 80). ⁹ Mitxelena, *Fonética*, 1.3, p. 50: «De los antropónimos y teónimos aquitanos pueden citarse, entre otros: *Nescato*, *Sembe-*, *Bihox(us)* (cf. ib. *bios(-il-dun)* en el segundo plomo de Alcoy)». — ¹⁰ El nom apareix en una làpida de marbre trobada a Eup, prop de St.-Béat [*< EL-BE 'sota el Mont de Déu': Pic du Ger*]. Comenta la inscripció Mitxelena en *Textos arcaicos vascos*, 1.3, p. 16.

BESAN

Llogaret agr. a Alins (Vall Ferrera), més prop d'Ainet (del mateix municipi); el qual, per això, es diu *Ainet de Besan* per distingir-lo del no llunyà Ainet de Cardós.

PRON. MOD.: *bezán*, 1933 a Farrera (XXII, 78), id. 1934 (a Cardós) etc.

DOC. ANT. 1231: *Besan* (Valls Tab., *Priv. V. Pir. Aneu*, p. xxi); 1281: id. citat junt amb Norís (CCandí, *Mi. Hi. Cat.* ii, 52, 53).

ETIM. Com ja anticipo en *E.T.C.* I, 141n. i 223. 257, és pre-romà, probablement bascoide i pot resultar de l'adjectiu bc. *andí*, precedit de *BESA-*, la variant del bc. *baso-* 'boscuria' o 'precipici', la mateixa que trobem en *BESA-URI-A* > *Besora*, *Besiberri*, *Bixesarri*, *Béixec* etc. *Besan* es troba a la dr. del riu de Vall Ferrera, i a ponent d'Alins i Ainet; doncs, si bé ho recordo, ja un poc elevat en els boscosos pendents que el separen de la Vall de Cardós.

La variant *BES-* en lloc de *BAS-* no és pas, certament, cosa només de la nostra toponímia, sinó ja molt representada en les romanalles antigues de l'ibèric (veg. supra, s. v., *Baserti*, *Bassella* etc.), i recordem que no és estranya al basc mateix. Car al costat del cognom *Basanta*, que crec basco-navarrès (si bé no en Mitx., *Apell.*, però *Basanta de la Riva* és el nom d'un cone-